

Szent Család vasárnapja

Sir 3,3-7.14-17

„Aki becsüli apját, hosszú életű lesz...”

Aki tiszteli apját, levezekli bűneit, s aki becsüli anyját, az kincset gyűjt magának. Aki tiszteli apját, az majd örülhet fiainak, s meghallgatást nyer, hogyha imádkozik. Aki becsüli apját, hosszú életű lesz, s az Úrnak szolgál, aki anyját felüldíti: szüleit szolgálva Istennek is szolgál! (...) Nem felejtik el, ha szánod apádat, elszámolják neked majd a bűneidért. Balsorsodnak napján gondol rád az Isten, s mint dér a melegben, eltűnnek bűneid. Gonosz, aki semmibe sem veszi az apját, azt, aki bántja az anyját, megátkozza az Úr. Fiam, alázattal vidd végebe tetteid, és jobban szeretnek majd, mintha adakoznál.

A bölcsességi irodalom különböző műfajokban egész Keleten létezett. A zsidó bölcsességi irodalom patrónusa Salamon, akinek neve alatt bölcsességi írásokat is találunk a Bibliában. Talán a legősibb témák az úgynevezett apa-fia bölcsességek, amikor egy családapa, legtöbbször korábbi uralkodó élettapasztalatit és tanácsait gyermekére, és egyben utódára hagyja. Ben Szira, a Kr. e. III. században jeruzsálemi születésű (50,27 gr.), nagytekintélyű írástudó az izraeli fiatalok számára akadémiát alapított (51,23-30). Sokat utazott (34,11-13), megismerte más kultúrák bölcsességi hagyományait és számos fortélyt is. Ezt felhasználva állította össze „tankönyv”-ét (39,1-11) mindazoknak, akik okulni vágnak (33,18).

Nem szisztematikus vita a hellenizmussal, de annak hatását már észlelte, inkább a zsidó élet magasabbrendűségét akarta bizonyítani, jelezve, hogy az igazi bölcsesség Jeruzsálemben és nem Athénban található. A görög fordításban Euergetész uralkodásának 38. évében érkezik Egyiptomba, ő VI. Ptolemaiosz (Kr. e. 186-145), megérkezésének éve tehát Kr. e. 132. A szerző-unoka ekkor kezdi fordítani a művet, és Kr. e. 117-ben adta ki. Amennyiben ebből a dátumból két generációt, 40-50 évet visszaszámolunk, az eredeti Kr. e. 180 körül íródhatott. Ezt erősíti az 50,1-21 ének II. Simeon főpapról, aki Kr. e. 219-196 között működött. Az ének valószínűleg még a főpap életében született. A könyv görög fordításban volt ismert, héber eredetjét Kairóban a Genizában fedezték fel. Scheiber Sándor (1913-1985) magyar rabbi is publikált belőle részleteket.

A szülők tiszteletének bibliai alapja a 10 parancsból (Kiv 20,12 és MTörv 5,16) származik, annak tovább értelmezését megtaláljuk a Biblia egyéb könyveiben, a bölcsességi irodalomban és a talmudi szövegekben.

„Tiszteld atyádat és anyádat, hogy sokáig élje azon a földön (országban), amelyet az Úr, a te Istened ad neked!” (Kiv 10,12) Ez a parancs nem gyerekeknek, hanem felnőtteknek szól, és az öregek védelmében született. Nem annyira a szoros családnak, hanem a családon kívüli társadalomnak szól. Ehhez a parancshoz kazuisztikus érvelés is csatlakozik: „hogy hosszú éltű légy a földön” (12b). Az egyetlen parancs, amely az országot, vagyis az ígért földjét bevonja a motivációk közé. Ezt a parancsot pontosítja a későbbi bibliai törvénykezés sok vonatkozásban. A lényege, hogy az öregeknek jár a fizikai és pszichikai gondozás. Valójában a parancs magyarázata arra a kölcsönösségre utal, hogy amint a felnőtt tiszteli az öreg szüleit, ezzel olyan viselkedési módot honosít meg a társadalomban, amely majd az ő életét is meg fogja hosszabbítani. (vö. Péld 1-9; Sir 3,1-16). A hellenisztikus korban változott meg a parancs kontextusa és lett a gyerekeknek szánt intelem vezérfonala. A szülők tiszteletével kapcsolatos tanácsok leginkább a bölcsességi irodalomban találhatók. Kevés előírás került a jogi szövegek közé (Péld 17,25). Ilyen tanácsot találhatunk még a Tób 4,3-4-ben, a Péld 1,8-ban és Mt 15,4-6-ban is. Az utóbbiban ennek a fontos parancsnak a kijátszását teszi szóvá Jézus: „Azt mondta az Isten: Tiszteld apádat és anyádat, és: Aki apját vagy anyját gyalázza, halállal lakoljon! Ti viszont ezt tanítjátok: Annak, aki azt mondja apjának vagy anyjának, hogy amivel segíthetnék rajtad, az áldozati ajándék, nem kell segítenie többé apját és anyját.”

Az újszövetségi iratokban az Ef 5,22-33 csak a férj és a feleség kapcsolatának bensőségesebbé tételére ad tanácsokat. A Kol 3,20-21 a jó tanácsokat kiterjeszti az egész családra „Gyermekek, fogadjatok szót szüleiteknek mindenben, mert ez kedves az Úr szemében. Apák, ne keserítsétek gyermekeiteket, nehogy kedvüket veszítsék.” Ezek a „haustafelek”, vagyis házi szabályok. Előbb csak a keresztény házakban később pedig a keresztény morális oktatásban is fontos szerepet játszanak.

A zsidók igen erős családi kötelekeket alakítottak ki a gyermekek és szülők között. A keresztény családokba is átment ez a nevelési szokás. A XX. század fokozatosan ideológiai alapon megtöri ezt a szokást, megkérdőjelezi a család szerepét, szétrombolja a több generációs családok életterét. A szabadság nevében megtöri, néha rossz fényben tünteti fel a család erős érzelmi kapcsolatait. Igaz, ma egy generáció alatt több változás történik, mint korábban több évszázad alatt. De sem ideológia, sem gazdasági kapcsolat, sem szerelem, sem barátság nem pótolhatja azt az érzelmi, értelmi kapcsolatot, amit csak a szülők adhatnak meg gyermekeiknek és a gyermekek szüleiknek. Ezért a saját lelkünk egészsége érdekében tartjuk fontosnak óvni a családot, tisztelni a szülőket, mert az ez elleni véték saját testi, lelki biztonságunkat és egészségünket ássa alá.